

معیارهای آرامش در انتخاب مسکن

صائمه هادی زاده^۱

چکیده

انسان موجودی اجتماعی بوده و یکی از مهم‌ترین نیازهای او تعامل با هم‌نوعان است. نخستین ارتباط افراد در خانواده شکل می‌گیرد که در مأمونی به نام خانه، بیشترین زمان را در کنار هم روزگار می‌گذرانند. در این میان آنچه برای انسان‌ها بالاترین ارزش را دارد، آرامش است. چرا که خانه برای انسان‌ها معنی فراتر از یک سرپناه دارد و به تبع آن، طراحان سعی می‌کنند تا با راه‌حل‌های مؤثر در رفع نیازهای انسان، محیطی را بیافرینند که آرامش در آن تبلور یابد. پس برای رسیدن به این مهم، ارزش‌ها و باورهای انسان‌ها، از نکات مهم در طراحی قرار می‌گیرد. تا محیط مسکونی که معمولاً با هویت اشخاص مرتبط است بتواند پاسخگوی فعالیت‌هایشان باشد.

پاسخ به سه سؤال مهم رویکرد این مقاله است:

چرا می‌خواهم بسازم؟ کجا می‌خواهم بسازم؟ و برای چه کسانی می‌خواهم بسازم؟

در طراحی مسکن هم به فضاهای داخلی و هم به فضاهای بیرونی توجه می‌شود، تا رضایت افراد از مکان مسکونی و به تبع آن آرامش حاصل آید. در فضاهای داخلی به مؤلفه‌های فرهنگ، اقلیم، نیازها و هندسه توجه می‌شود و در فضاهای بیرونی مؤلفه‌های منظر و مکان‌یابی مورد توجه است. متناسب با هر بوم و بستر هر کدام از مؤلفه‌ها و به تبع آن زیرمؤلفه‌ها می‌توانند اولویت‌بندی شوند.

واژگان کلیدی: معماری، مسکن مطلوب، آرامش، انسان، تعاملات

* عهده‌دار مکاتبات: مربی، نشانی الکترونیکی: saemeh.hadizade@gmail.com

^۱ باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رشت، رشت، ایران

مقدمه

هنگامی که سخن از مسکن و خانه به میان می‌آید، منابع مختلفی را با رویکردهای گوناگون مانند زمینه‌گرایی، زیبایی‌شناختی، پایداری و... می‌توان یافت. همچنین دیدگاه‌های مختلفی از افراد دیده می‌شود؛ به‌عنوان مثال **نوربرگ شولتز** [۱] بر این باور است که «خانه» مبدأ و مقصد زندگی روزانه انسان است و بعد کسب تجربه ابعاد مختلف جهان و فعالیت‌های اجتماعی بعدی، به آن بازمی‌گردد و برای او بسیار حائز اهمیت است، چرا که دنیای فردی او را به تصویر می‌کشد.

راپاپورت اعتقاد دارد که شکل و سازمان فضایی خانه، به شدت تحت تأثیر فرهنگی است که به آن تعلق دارد [۲].

از آنجایی که خانه محل آرامش و استراحت افراد در نظر گرفته می‌شود، «مسکن نامناسب عامل مؤثری در پیدایش افسردگی و اختلالات رفتاری، مشکلات شخصیتی و نیز کاهش مقاومت فرد در برابر مشکلات است» [۳].

رابرت وثور نیز به این موضوع اشاره دارد که: «مسکن، پیچیده‌ترین نوع بنایی است که معماری می‌شود، چرا که طراحی این کاربری، امری فراتر از پاسخ به برنامه است. مسکن چهره‌ای عمومی و در عین حال زندگی خصوصی ساکنین را به‌نمایش می‌گذارد که برای هر فرد متغیر خواهد بود» [۴]. بنابراین نیاز افراد برای خانه متفاوت است و طراحان می‌بایست به این موضوع توجه نمایند، البته ممکن است خانه‌ای از نظر «طراحان» خوب و «مطلوب» باشد [۵] ولی ساکنان بر این باور نباشند؛ بنابراین باید سعی گردد که قبل و حین ساخت بنا به شکل آن متناسب با نیازها و الزامات و... اندیشه کرد تا به بهترین نحو ساخته شود که لازمه آن می‌تواند به‌طور مثال استفاده از سبک معماری و مصالح بومی باشد، تا «هویت‌بخشی» به مکان [۶] به‌ثمر رسد و با جان و روح مخاطب انس گیرد، بعد از ساخت، بنا می‌تواند انسان را شکل دهد.

اگر افعال بشری از یک منظر به سه دسته تقسیم‌بندی شود: دسته اول انتظار آثار مادی، دسته دوم انتظار آثار معنوی و روحی و دسته سوم انتظار آثار مادی و معنوی می‌باشد، معماری در دسته سوم قرار می‌گیرد که از انجام آن تأثیر «مادی و معنوی» دیده می‌شود [۷]. در مورد مسکن و خانه، هم استفاده‌کننده را

از سرما، گرما و ... به‌عنوان سرپناه نجات می‌دهد و هم برایش آرامش می‌آفریند. در اصل مسکن اسم مکان است بر وزن مَفْعَل به معنای محل آرامش و سکونت که از ماده سَكَن به معنی آرامش می‌آید و در اصطلاح به مکانی می‌گویند که انسان در آن زندگی می‌کند. [۲] هر ناحیه مسکونی می‌باید با توجه به ساختارهای گوناگون خانوادگی و نیازهای مکانی و اجتماعی مختلف ساخته شده و با داشتن ویژگی‌های فضایی و اجتماعی خاص خود، محیطی منحصربه‌فرد را ایجاد نماید [۸]. چراکه در محیط‌های مسکونی، رضایت از محل زندگی بسیار مهم است، اگر ساخت بنا با شناخت کافی از استفاده‌کننده همراه نباشد، آن بنا خوب مورد استفاده ساکنین آن قرار نمی‌گیرد. در طراحی خانه‌ها دو بخش مدنظر قرار می‌گیرد: یکی فضاهای درونی که بالطبع می‌بایست پاسخگوی نیازهای اولیه و فطری ساکنین باشد و جزء دیگر فضاهای بیرونی متمم و مکمل طرح معماری خواهد بود؛ بر همین اساس مطالعه حاضر معیارهای آرامش در انتخاب مسکن را بیان می‌کند. از آنجایی که ساختن یک بنا مستلزم صرف نیروی انسانی، وقت، مصالح و هزینه فراوان می‌باشد پس معمار مسئولیت سنگینی به‌عهده خواهد داشت که بر اصول و فنون معماری مسلط بوده و از علوم مختلف به‌ویژه انسان‌شناسی آگاهی داشته باشد. برای مثال: مقاومت مصالح، فیزیک ساختمان، محاسبات، هندسه معماری، مصالح‌شناسی و اقلیم و اثرات آن بر ساختمان و... [۹] و نهایتاً با دیدگاه عقلانیت کل نگر باشد [۱۰] و بهترین شکل تجسم کالبدی را طراحی نماید.

طراحی خانه از آنجایی حائز اهمیت است، که بتواند آرامش را برای افراد حاصل نماید، همچنین خانه با کیفیت بر سلامتی افراد تأثیر به‌سزایی دارد [۱۱].

طراحی مسکن

طراحی، پاسخگویی به یک‌سری نیازها و بیان راه‌حل است. طراحان موفق برای حل مسئله ابتدا به آنچه تاکنون انجام شده، رجوع و ادبیات موضوع را با استناد به پژوهش‌های اولیه آغاز می‌کنند. در مطالعات بسیاری به کیفیت و ویژگی‌های خنله، همچنین معیارهای بهینه مسکن و ارزیابی دیدگاه ساکنان پرداخته شده است.

میدانی، پرسش‌نامه‌ای در اختیار افراد قرار گرفت و نتیجه این شد که ساکنین کیفیت محیط مسکونی‌شان را نسبتاً رضایت‌بخش دانستند و شاخص محیطی-کالبدی در پایین‌ترین رتبه قرار داشت.

در پژوهشی به فهم و بازنمایی مطلوبیت تجربه زیسته در خانه پرداخته شده است [۱۷]. این مطالعه از طریق بحث و استدلال منطقی پیش رفت و در نهایت روش روایی به‌عنوان پاسخ پرسش اصلی تحقیق پیشنهاد شد، از جمله مواردی که در نتیجه‌گیری بیان گردید: توجه به خلنه به‌عنوان جایی برای بودن و نه صرفاً چیزی برای دیدن بود.

در پژوهشی، به سنجش و تحلیل قواعد نظری مسکن مطلوب با تکیه بر آرای مردم پرداخته شد [۴]. بخش کیفی این مطالعه به صورت کتابخانه‌ای و میدانی بود. نتایج این تحقیق بیانگر این محتوای کلی بود که مردم در سنجش خوب بودن خلنه خود به‌ترتیب بیشترین اهمیت را برای مؤلفه‌های اجتماعی، فرهنگی، کالبدی و کارکردی قائلند.

در پژوهش دیگری [۱۸]، طراحی و شکل‌گیری خانه روستایی به روایت معماران قدیمی و به‌طور مطالعه موردی در روستاهای شهر گرمسار مورد بررسی قرار گرفت. این مطالعه به روش تحقیق کیفی و مشاهده میدانی به همراه مصاحبه‌های عمیق و نیمه ساختاریافته انجام شد. از معیارهایی که جهت تطبیق بین معماری قدیم و جدید مورد بررسی قرار گرفت، شامل: طراحی و تهیه نقشه، مشارکت مالک یا کارفرما، فرآیند و روش اجرای ساختمان، مصالح مورد استفاده، هویت و اصالت، آسایش اقلیمی، تناسب مسکن با سبک زندگی، اجزای تشکیل‌دهنده خانه می‌شوند. همچنین در پژوهش [۱۹] به مؤلفه‌های مسکن مطلوب پرداخته شد. در این مطالعه از نظریه داده بنیاد متنی بهره گرفته شد. نتایج تحقیق نشان داد که چهار اصل وحدت‌گرایی، تعادل، ارتباط با طبیعت، ایمان و تدین اصول اساسی در دستیابی به تعامل با محیط هستند که باید در طراحی مسکن مدنظر قرار گیرند.

به جهت حسن ختام می‌توان به دو پژوهش داخلی و خارجی که بحث اثرات کیفیت مسکن بر سلامت را مطرح کرده‌اند، اشاره نمود. در پژوهش [۱۱] به کیفیت مسکن و سلامت افراد پرداخته شده است؛ در این مطالعه شرایط مسکن با سلامتی و ایمنی بدن، مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج این پژوهش

به‌عنوان مثال کیفیت و ویژگی خلنه، با روش ساختاری برای دستیابی به یک رتبه‌بندی کیفیت زندگی در دو منطقه به‌دست آمد و مشخص شد که کیفیت زندگی مسکونی، تابعی از ویژگی‌های مسکن و محله است. (به‌داشت، امکانات اولیه و...) [۱۲] و یا در پژوهش [۱۳] به ویژگی‌های مسکن ایرانی در سه سطح کالبد بیرونی، چیدمان داخلی و نحوه استفاده از فضا اشاره شده است. در پژوهشی در خصوص با تکنیک DEMATEL و روش فازی کیفیت محیط مسکونی در یک شهر نمونه مورد ارزیابی قرار گرفته و پیشنهادهایی مانند دسترسی به حمل‌ونقل عمومی و استفاده از مصالح با کیفیت مطرح شده است [۱۴].

از زاویه دیگر پژوهش‌هایی در زمینه خانه و ارزیابی مطلوب بودن و یا رضایت‌مندی به‌دست آمده است؛ به‌عنوان مثال تنوع فضایی مطلوب از منظر ساکنان خانه‌های شهری تهران، البرز و قزوین بررسی انسان شناختی شده است [۱۵]. این مطالعه به‌صورت میدانی و کیفی انجام شده است و در نتیجه‌گیری این سؤال مطرح شد که ساکنان به لحاظ فرهنگی چه مدلی از تنوع فضایی را برای خانه مطلوب تلقی می‌کنند؟ در مدل بیان شده ارتباط با ماورالطبیعه، طبیعت، جامعه، خانواده، اشیا و زمان مهم تلقی شد.

با توجه به اینکه طراحی خانه باعث رضایت افراد می‌شود، در پژوهشی میزان رضایت‌مندی ساکنان از مجتمع‌های مسکونی مهر ارزیابی شد، از جمله شاخص‌های این پژوهش دید و منظر، کالبدی و دسترسی است [۱۶].

اما به جهت تمرکز اصلی مطالعه حاضر بر بهبود طراحی، به بازتعریف الگوهای طراحی مسکن مطلوب ایرانی-اسلامی معاصر با ارزیابی کیفی خانه‌های سنتی پرداخته شده است [۸]. این مطالعه به روش کیفی و کمی و از نوع کاربردی-توسعه‌ای می‌باشد. نتایج این تحقیق نشان داد که رابطه معناداری بین کیفیت خانه‌های سنتی، انسان، معماری و سبک زندگی گذشته وجود دارد و به‌ترتیب اولویت، شاخص نیازهای انسان در درجه اول و شاخص‌های محیطی، کالبدی-فضایی، عملکردی و ساختاری در درجه‌های بعدی اهمیت قرار دارد.

در پژوهشی به ارزیابی مطلوبیت مسکن از دیدگاه ساکنان شهرک اندیشه شهر سبزوار پرداخته شد [۳]. روش تحقیق این پژوهش به‌صورت توصیفی-تحلیلی بود؛ در این مطالعه با روش

مسکن مطلوب

مسکن یک نیاز است، اما هر مسکنی نیاز انسان‌ها نیست، آنچه ایده‌آل آدمی است دستیابی به مسکنی مطلوب است. هدف از دستیابی به مطلوبیت، رسیدن به حال خوب و آرامش است؛ جهت کسب آرامش، انسان سعی می‌کند محیط خود را مطلوب و زیبا نماید. محیط به هر آنچه در پیرامون انسان قرار دارد و به‌صورت بالقوه با وی در ارتباط است، اطلاق می‌شود [۳۰]. افراد در انتخاب مسکن مطلوب نیازها و میزان تأمین آنها را مورد بررسی قرار می‌دهند. زمانی که یک خانه‌ای به گونه‌ای ساماندهی شده باشد که نیازهای افراد را برطرف نماید، نسبت به خانه احساس رضایت می‌کنند [۳۱]. رضایت‌مندی از مسکن بسیار مهم است و معیارهای سنجش کیفیت محیط و رضایت افراد را می‌توان اینگونه بیان کرد:

- ۱- دارا بودن ساختار و شکل مناسب
- ۲- وجود تنوع و گوناگونی در کارکردها و عملکردها
- ۳- وجود سرزندگی و جذابیت در فضا
- ۴- داشتن هویت و ویژگی منحصر به فرد
- ۵- وجود تناسبات بصری و غنای حسی [۶]

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

با نگاه به هستی و تفکر در آنچه بزرگ معمار جهان، پروردگارِ عالمیان آفریده، نظم و توازن به بهترین شکل ممکن دیده می‌شود؛ انسان^۲ نیز به‌عنوان جانشین او بر روی زمین نظم را، سرلوحه خویش قرار می‌دهد، و در حد توان، در راستای اراده خداوند «اتقان صنع» را در آفرینش خود به‌کار می‌بندد. طراحی که با اندیشه در جهان هستی آغاز به انجام هر ایده‌ای می‌نماید، با ۳ پرسش اساسی همراه می‌شود: چرا می‌خواهم بسازم؟ کجا

نشان داد که رویکردهای ارزیابی می‌بایست عوامل محلی مانند آب و هوا، جغرافیا، فرهنگ، شیوه‌های غالب ساختمانی، مسائل مهم بهداشتی مربوط به مسکن و آیین‌نامه‌های موجود ساختمان را در نظر بگیرند.

و در پژوهش [۲۰] بیان شده است که بهبود و ارتقای کیفیت مسکن، باعث بهبود سلامت روحی و جسمی روستائیان می‌شود.

با توجه به مطالعاتی که ذکر شد، معیارها برای مطلوبیت مسکن و آرامش ساکنان، به‌طور خلاصه براساس پژوهش‌ها طبق جدول ۱ در نظر گرفته می‌شود.

جدول ۱: جمع‌بندی عوامل مطلوبیت مسکن

منبع	زیرمؤلفه‌ها	مؤلفه‌ها	
۷,۱۱,۱۵ ۲۱,۲۲,۲۳	اشرافیت نداشتن همسایه‌ها (بصری و سمعی) نحوه ورود به خانه	فرهنگ	فضای داخلی
۸,۱۸ ۲۲,۲۳,۲۴	متناسب با هر شرایط آب‌وهوایی مثلاً برای مناطق معتدل و مرطوب: ایوان امنیت از باران و رطوبت نورگیری تهویه و حرارت	اقلیم	
۳,۴ ۱۲,۱۷,۲۵	سلیقه افراد استانداردها و حقوق افراد مکان‌یابی هر فضا	نیازها	
۶, ۸, ۹ ۱۳, ۲۶	آرامش فرد ارتباط فضایی و عملکردی	هندسه	فضای بیرونی
۲,۶ ۲۷,۲۹	جداسازی ورودی‌ها پارکینگ حیاط	منظر	
۲۳,۲۹	کاربری‌های اطراف دسترسی به مکان	مکان‌یابی	

۲ انسان‌شناسی از جنبه‌های گوناگونی اهمیت دارد. در فرهنگ اسلامی نیز، بر دو هدف مهم در انسان‌شناسی تأکید می‌شود: اول این که شناخت انسان راهی است برای خداشناسی. دوم آنکه لازمه برآوردن نیازهای مادی و معنوی انسان، شناخت ویژگی‌های وجودی اوست. انسان از ریشه «نسیان» به معنای فراموشی است. نیز گفته‌اند: انسان مصدر «انس» و «انس» و به معنای رام بودن و خو گرفتن و الفت و ملاحظت داشتن و ضد توحش است؛ لذا یک مرحله بالاتر از بشر است. یعنی بشری که یک مرحله از کمال را پشت سر گذاشته و به همدمی و همزیستی و همکاری خو گرفته است. انسان از ماده «انس»، اسم جنس است. وجه نام‌گذاری انسان به‌خاطر زیادی انس او، و به جهت آن است که آفرینش او به گونه‌ای است که قوام زندگی او با انس با انسان‌های دیگر است. از این‌رو انسان مدنی بالطبع می‌باشد. «Hawzah.ir»

می‌خواهم بسازم؟ و برای چه کسانی می‌خواهم بسازم؟ تا بتواند کیفیت محیط مطلوب را فراهم نماید.

پیرو مطالعات انجام شده، یکی از دغدغه‌های اصلی برنامه‌ریزان و طراحان، بهبود کیفیت زندگی ساکنان در محیط است. مسکن، کوچک‌ترین شکل رابطه متقابل انسان، محیط و خصوصی‌ترین فضای زندگی انسان است. تأثیر محیط بر انسان موضوع جلیدی نیست و از قدیم الایام از محیط برای تأثیرگذاری بر رفتار انسان‌ها استفاده می‌شده است. از آنجایی که مهم‌ترین مسئله برای انسان‌ها آرامش، خصوصاً در حیطه مسکن است، ارتباط معماری خلنه و نیازهای روانشناختی انسان، جهت حصول امنیت روانی، بسیار حائز اهمیت است.

همچنین در پی نگاه به خلنه‌های سنتی این مرزوبوم، حتی در جهت‌گیری مسکن نقش ارزش و باورها دیده می‌شود. در حقیقت معمار سنتی تا حد امکان به اصول و روش‌های ساخت خانه بر مبنای آرامش توجه می‌نمود، به‌عنوان مثال جهت‌گیری ساختمان‌ها در مناطق شمالی کشور، معمولاً اگر محدودیت فضایی وجود نداشت، بیشتر به سمت قبله یا مشرق بوده است و یا بحث حریمیت و امنیت دیده می‌شود. از این‌رو، مشخص است که اعتقادات مذهبی از قدیم در ساخت بناها نشان داده شده است.

یکی از رسالت‌های طراحان و معماران، ایجاد رابطه‌ای متناسب بین انسان‌ها و کالبد اطرافشان است. برای نیل به این هدف، باید درک صحیحی از رفتار انسان در محیط‌های متفاوت داشته باشند، به‌نحوی که پیوند انسان و مکان قوی‌تر نمود یابد [27].

هرچه نیازهای افراد شامل نیاز معلولین، جانمایی فضاها طبق نظر افراد و همچنین نیازهای اقلیمی شامل فضاهای واسط چون ایوان، رطوبت و تهویه بهتر ساماندهی شود، خانه برای افراد مطلوب‌تر خواهد بود. براساس جمع بندی که در جدول ۱ ارائه شد، مؤلفه‌ها در هر بستر می‌توانند در اولویت‌های مختلف باشند و طراحان در هر بوم و بستر مشخص، مطابق با نیاز خانواده‌ها می‌توانند معیارهای آرامش را در طرح‌هایشان مدنظر قرار دهند. نهایتاً اینکه محیط‌های فیزیکی اطراف ما نقش مهمی را در معنادگی و سازمان‌بخشی به زندگی مان بازی می‌کنند. جای تعجب ندارد که حس مکانی که در آن زندگی می‌کنیم آنقدر با هویت شخصی ما مرتبط است که ما را به شدت به آن مکان و تجارب موجود در آن وابسته می‌کند [32]. در

پایان باید افزود همه موارد ذکر شده می‌تواند در رضایت‌مندی و به تبع آن آرامش افراد تأثیرگذار باشد، چرا که رضایت‌مندی جنبه‌های مختلف محیطی را شامل می‌شود، بنابراین طراحان با سنجش کیفیت محیط و رضایت افراد می‌توانند در آرامش خانواده‌ها و افراد استفاده‌کننده، نقش به‌سزایی داشته باشند.

منابع و مؤاخذ

- [1]. زرغامی، اسماعیل، (۱۳۸۹) اصول پایداری اجتماعی مجتمع‌های مسکونی در شهرهای ایرانی-اسلامی، فصلنامه مطالعات شهر ایرانی اسلامی، ۱۰۳(۲): ۱۱۸-۱۱۸
- [2]. قلمبر دزفولی، مریم، نقی زاده، محمد، ماجدی، حمید. (۱۳۹۷). تبیین مبانی عوامل مؤثر بر شاخص‌های کیفی مسکن. هویت شهر ۱۲(۴): ۹۷-۱۱۰.
- [3]. جمال آبادی جواد، زنگنه مهدی، روحی فرشید، حبیب زاده زهرا. (۱۳۹۷) تحلیل مطلوبیت مسکن از دیدگاه ساکنان (مطالعه موردی: شهرک اندیشه، شهر سبزوار). مطالعات جغرافیایی مناطق خشک. ۸(۳۱): ۴۳-۵۶
- [4]. پوردهقان حافظه، شاهچراغی آزاده، مختاباد امرئی سیدمصطفی. (۱۳۹۸) سنجش و تحلیل قواعد نظری مسکن مطلوب با تکیه بر آرای مردم. مسکن و محیط روستا؛ ۳۸ (۱۶۵): ۸۱-۹۶
- [5]. لنگ جان، (۱۳۹۳) آفرینش نظریه معماری، ترجمه علیرضا عینی فر، چاپ هفتم، انتشارات دانشگاه تهران.
- [6]. ترابی، زهره و یلدا سیما، (۱۳۹۳). طراحی ورودی شهر با رویکرد هویت بخشی به فضای شهری، نمونه موردی ورودی شرقی شهر زنجان، فصل‌نامه مدیریت شهری، ۱۳ (۳۶): ۸۳-۱۰۴
- [7]. ازدر، سوسن و غلام رضا دهقان منشادی (۱۳۸۹) نگرشی بر اصول و مبانی معماری و شهرسازی، چاپ اول، موسسه انتشارات ستایش
- [8]. آصفی، مازیار، الناز ایمانی. (۱۳۹۵) باز تعریف الگوهای طراحی مسکن مطلوب ایرانی- اسلامی معاصر با ارزیابی کیفی خانه‌های سنتی. مجله پژوهش‌های معماری اسلامی؛ ۴ (۲): ۵۶-۷۴
- [9]. عظمتی، علی اکبر و حسین حسینی، (۱۳۹۲) بررسی تأثیر جهت‌گیری ساختمان‌های آموزشی بر بارهای حرارتی و برودتی در اقلیم‌های مختلف، مجله علوم و تکنولوژی محیط زیست، ۱۵(۲): ۱۴۷-۱۵۷
- [10]. نقره کار و همکاران، (۱۳۹۲). منابع قطب علمی معماری اسلامی، دانشگاه علم و صنعت ایران.

[11]. Keall, M., Baker, M. G., Howden-chapman, P., Cunningham, M., & Ormandy, D. (2010). Assessing housing quality and its impact on health, safety and

- [۲۲]. غیائی، محمد هادی، عظیمی، شراره، شهبان، پویان. (۱۳۹۲). سنجش میزان ارتباط رضایتمندی سکونتی با متغیرهای مسکن، واحد همسایگی و محله (مطالعه موردی: مجتمع مسکونی پزشکان فارابی). هویت شهر، ۷(۱۵): ۴۹-۶۰
- [23]. Lee, Y. J. (2008). Subjective quality of life measurement in Taipei. *Building and Environment*, 43(7), 1205-1215.
- [۲۴]. معاریان، غلامحسین، (۱۳۹۳) سیری در مبانی نظری معماری، چاپ نهم، انتشارات سیمای دانش.
- [۲۵]. بهرام پور، عطیه، مدیری، آتوسا. (۱۳۹۴). مطالعه رابطه میان رضایتمندی ساکنان از محیط زندگی و میزان حس تعلق آنها در مجتمع مسکونی بلند مرتبه شهرک کوثر تهران. نشریه هنرهای زیبا-معماری و شهرسازی، ۲۰(۳)، ۸۵-۹۴
- [۲۶]. نقی زاده، محمد. (۱۳۹۶). مسکن اسلامی (مبانی نظری تا جلوه‌های عینی در گذشته و حال)، نشریه علمی اندیشه معماری، (۲)۱. ۶۷-۶۷
- [۲۷]. بهزادفر، مصطفی، قاضی زاده، سیده ندا. (۱۳۹۰). حس رضایت از فضای باز مسکونی نمونه مورد مطالعه: مجتمع‌های مسکونی شهر تهران. نشریه هنرهای زیبا-معماری و شهرسازی، ۳(۴۵). ۱۵-۲۴
- [28]. Adriaanse C. C. M. 2007. Measuring residential satisfaction: a residential environmental satisfaction scale (RESS). *Journal of Housing Built Environ* (2007) 22:287-304
- [۲۹]. شکر، پری، احمدی، حسن، مهدوی، مانده، خسروی، عباس. (۱۳۹۶). سنجش میزان رضایتمندی سکونتی شهروندان از کیفیت محیط در محله‌های شهری (مطالعه موردی: محلات شهر بابلسر). مطالعات ساختار و کارکرد شهری، ۴(۱۴). ۳۱-۵۲
- [۳۰]. اعرابی، جعفر، ۱۳۹۴، آفرینش فرم، چاپ هشتم، انتشارات کتابکده کسری
- [۳۱]. حیدری، علی اکبر. (۱۳۹۷) بررسی معیارهای مطلوبیت سکونتی در سه مقیاس واحد آپارتمانی، ساختمان مسکونی و محله (نمونه موردی: شهر مشهد)، نشریه مطالعات محیطی هفت حصار، ۲۳(۶): ۱۹-۳۰
- [۳۲]. فرانسیس تی. مک اندرو، روانشناسی محیطی، ترجمه غلامرضا محمودی، چاپ چهارم، ۱۳۹۵
- sustainability. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 64(9), 765-771.
- [12]. Owei, O B. Wokekoro, E. (2014). An Assessment of Residential Quality of Life in the Indigenous Enclaves in Port Harcourt. *Developing Country Studies*.14(6): 90-105
- [۱۳]. شصتی، شیما، فلامکی، محمد منصور. (۱۳۹۳). رابطه میان سبک زندگی و مسکن ایرانی (با تکیه بر نظریه «جامعه کوتاه مدت» و نظریه «راهبرد و سیاست سرزمینی جامعه ایران»). فصل‌نامه مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، ۶(۳): ۱۱۷-۱۳۷
- [۱۴]. آروین، محمود، پوراحمد، احمد. (۱۳۹۸). ارزیابی کیفیت محیط مسکونی با استفاده از تکنیک DEMATEL و روش فازی (نمونه موردی: شهر اهواز). *آمایش محیط*. ۲۰-۱، ۱۲(۴۴)
- [۱۵]. فکوهی، ناصر، غزنویان، زهرا. (۱۳۹۱). بررسی انسان‌شناختی - تنوع فضایی مطلوب از منظر ساکنان خانه‌های شهری تهران، البرز و قزوین. پژوهش‌های انسان‌شناسی ایران، ۲(۲): ۲۹-۵۲
- [۱۶]. یزدانی، م، و سلمانی، ه، و پاشازاده، ا. (۱۳۹۶). بررسی رضایتمندی ساکنان مجتمع‌های مسکن مهر مطالعه موردی: مجتمع‌های مسکن مهر اوشیب و مهر ولایت بابل. جغرافیا و توسعه، ۱۵(۴۷)، ۲۵۳-۲۷۰
- [۱۷]. طباطبایی ابراهیمی سید علی، تفضلی زهره. (۱۳۹۷) روایت‌خانه: روشی برای فهم و بازنمایی مطلوبیت تجربه زیسته در خانه. مطالعات معماری ایران، ۱(۱۴): ۱۲۵-۱۴۷
- [۱۸]. زرگر اکبر، سرتیپی پور محسن، میری سید حسن، شیخ طاهری حامد. (۱۳۹۶) طراحی و شکل‌گیری خانه روستایی به روایت معماران قدیمی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان گرمسار). مسکن و محیط روستا، ۳(۱۵۸): ۳-۲۰
- [۱۹]. غفاری جباری شهلا، کی نژاد محمدعلی، ملکی آیدا. (۱۳۹۶). مؤلفه‌های مسکن مطلوب در تعامل با محیط زیست مبتنی بر اندیشه‌های اسلامی. فرهنگ معماری و شهرسازی اسلامی، ۳(۱): ۱۳-۲۴
- [۲۰]. صادقلو، ط، و احمدی، س، و محمودی، ح. (۱۳۹۸). تحلیل و بررسی اثرات کیفیت مسکن بر سلامت (جسم و روان) روستاییان (مطالعه موردی: روستاهای بخش شاندیز شهرستان بینالود). پژوهش و برنامه ریزی روستایی
- [۲۱]. یزدان فر، عباس و باقر حسینی و مصطفی زرودی، (۱۳۹۲). فرهنگ و شکل خانه (نمونه موردی خانه‌های سنتی شهرستان تنکابن و رامسر)، مجله مسکن و محیط روستا، ۳۲(۱۴۴): ۱۷-۳۲